

EUROKONWERSATORIA

Koordynatorka: Joanna Różycka-Thiriet

j.rozycka@schuman.pl

7. konwersatorium

10 stycznia 2024 r.

Temat: Co się dzieje na Białorusi?

Nasz gość:

- **Tatsiana Ziniakova**, białoruska organizacja praw człowieka Human Constanta

SŁOWNICZEK PRZETRWANIA

Umowa w sprawie wymiany handlowej i współpracy handlowej i gospodarczej – umowa zawarta w 1989 roku między ZSRR oraz EWG i Euratomem, która do tej pory reguluje dwustronny handel i stosunki gospodarcze z Białorusią. Nie istnieje żadna umowa, która określałaby ogólne ramy stosunków między UE i Białorusią. Zanim na Białoruś spadły sankcje za wojnę w Ukrainie, w 2021 roku Unia była 2. co do wielkości partnerem handlowym Białorusi po Rosji (ta ostatnia miała 49% udziału w handlu towarowym, UE 19,9%). W 2021 dwustronny handel opiewał na 12,9 mld euro (wzrost o 13,3% w ciągu 10 lat). Białoruś eksportowała do UE głównie drewno (23,2% eksportu), produkty mineralne (21,6%) i metale nieszlachetne (15,3%), a Unia na Białoruś głównie maszyny (31,2%) chemikalia (15,4%) i sprzęt transportowy (12,3%).

Umowy o ułatwieniach wizowych i o readmisji – porozumienia, które weszły w życie 1 lipca 2020 roku. Porozumienie o readmisji było warunkiem wprowadzenia ułatwień wizowych. W październiku 2021 Białoruś zawiesiła stosowanie umowy o readmisji, która określała mechanizm przekazywania i przyjmowania osób, które dostały się do Unii nielegalnie z terytorium Białorusi. W listopadzie 2021 Rada UE zawiesiła stosowanie ułatwień wizowych dla białoruskich urzędników w reakcji na wykorzystywanie migrantów do ataku na Unię (w czerwcu 2021 roku Białoruś zaczęła organizować przeloty i podróże migrantów do Unii Europejskiej najpierw przez litewską, a potem także przez polską granicę). W 2019 na Białorusi złożono prawie 650 000 wniosków o wydanie wize Schengen.

Unijne sankcje wobec Białorusi – pierwsze sankcje na Białoruś nałożono w 2004 roku w reakcji na zaginięcie dwóch polityków opozycji, przedsiębiorcy i dziennikarza. Z tych pierwszych sankcji w dalszym ciągu obowiązują sankcje wobec 4 osób i embargo na broń. Od października 2020 roku UE nakłada na kraj sankcje w związku z represjonowaniem i zastraszaniem pokojowych demonstrantów, członków opozycji i dziennikarzy po **wyborach prezydenckich na Białorusi z 9 sierpnia 2020 roku** oraz w związku z nieprawidłowościami w procesie wyborczym (Unia nie uznaje wyników tych wyborów). Np. samoloty białoruskich przewoźników mają zakaz lądowania, startu i przelotu przez terytoria państw członkowskich. W listopadzie 2021 roku kolejną podstawą do wprowadzania sankcji wobec osób i firm z Białorusi stało się instrumentalne traktowanie migrantów do celów politycznych (uławianie nielegalnego przekraczania granic UE). Zaś od marca 2022 roku Rada UE przyjmuje sankcje w związku z zaangażowaniem Białorusi w rosyjski atak na Ukrainę. To m.in sankcje indywidualne i gospodarcze wobec 22 osób; kolejne restrykcje handlowe; wykluczenie 5 białoruskich banków z systemu SWIFT; zakaz transakcji z Bankiem Centralnym Białorusi; ograniczenie przepływów finansowych z Białorusi do UE; zakaz dostarczania na Białoruś banknotów euro. Obecnie sankcje wobec Białorusi obejmują łącznie już 233 osoby (w tym Alaksandra Łukaszenkę jego syna Wiktora) i 37 podmiotów. Sankcje te

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Działania Fundacji Schumana realizowane są z dofinansowaniem Unii Europejskiej.

Komisja Europejska | Przedstawicielstwo
w Polsce

Eurokonwersatoria objęte są honorowym patronatem Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce.

polegają na zamrożeniu aktywów, zakazie wjazdu na terytorium UE i zakazie udzielania funduszy przez osoby i podmioty z UE).

Nagroda im. Sacharowa za wolność myśli – nagroda przyznawana przez Parlament Europejski od 1988 roku. To najważniejsze unijne wyróżnienie za działania na polu praw człowieka. Jego laureatami są zarówno osoby indywidualne, jak i organizacje. Są to m.in. Nelson Mandela, Malala Yousafzai, Reporterzy bez Granic, rosyjskie stowarzyszenie Memoriał, Kofi Annan i personel ONZ, demokratyczna opozycja w Wenezueli. Nagroda Sacharowa wręczana jest pod koniec roku wraz z czekiem na 50 000 euro. W 2020 roku nagroda została przyznana białoruskiej opozycji reprezentowanej przez **Radę Koordynacyjną** (quasiparlament) - inicjatywie odważnych kobiet oraz polityków i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego. Ale Białorusini otrzymali to wyróżnienie także w 2004 (Białoruskie Stowarzyszenie Dziennikarzy) oraz w 2006 (laureatem był Alaksandr Milinkiewicz (opozycyjny kandydat na prezydenta).

PORTRETY MNIEJ ZNANYCH MĘŻCZYŹN I KOBIEC

Autorstwa Estonian Foreign Ministry, procession by Roman Kubanskiy - <https://www.flickr.com/photos/16941867@N06/52452804596/>, CC BY 2.0. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=124668514>

Swiatłana Cichanouska (ur. W 1982) to białoruska polityczka, kandydatka na prezydenta Białorusi w wyborach prezydenckich w 2020 roku (które pewnie wygrałaby, gdyby nie oszustwa wyborcze). Kandydatką na prezydenta została po tym, jak Centralna Komisja Wyborcza odmówiła zarejestrowania kandydatury jej męża Siarhieja, a on sam znalazł się w więzieniu. Według oficjalnych wyników w wyborach uzyskała 10,1% poparcia. Po wyborach krajem wstrząsały masowe protesty (oficjalnie skazano za nie ponad 1800 osób). Sama Cichanouska (w obawie o bezpieczeństwo i w trosce o swoje dzieci) zdecydowała się na wyjazd na Litwę, skąd dalej prowadzi działalność opozycyjną. Od sierpnia 2022 roku stoi na czele Zjednoczonego Gabinetu Przejściowego Białorusi (quasirządu). W marcu 2023 została zaocznie skazana przez białoruski sąd na 15 lat więzienia pod zarzutem zdrady. W dniach 8-10 stycznia br. przebywała z wizytą w Polsce, by m.in. spotkać się z prezydentem Andrzejem Dudą, ministrami nowego rządu, marszałkami Sejmu i Senatu.

DOBRCZE POWIEDZIANE

UE wyraża ubolewanie z powodu decyzji władz białoruskich o zawieszeniu ich uczestnictwa w Partnerstwie Wschodnim i z niecierpliwością oczekuje na wznowienie współpracy z władzami Białorusi, gdy tylko spełnione zostaną niezbędne warunki do pokojowych przemian demokratycznych, by móc oprzeć się na wspólnym programie, którego podstawą są wspólne wartości i wzajemne interesy. Tymczasem UE nadal współpracuje z obywatelami Białorusi, społeczeństwem obywatelskim i niezależnymi mediami oraz udziela im wsparcia. Kompleksowy plan wsparcia gospodarczego dla demokratycznej Białorusi, w wysokości do 3 mld EUR, odzwierciedla zaangażowanie UE na rzecz wspierania demokratycznego wyboru narodu białoruskiego. Przywołując poprzednie oświadczenia, UE potępia instrumentalne traktowanie migrantów i uchodźców przez władze białoruskie i co więcej – wszelkie przypadki instrumentalnego traktowania migrantów do celów politycznych.

- wspólna deklaracja ze ostatniego szczytu **Partnerstwa Wschodniego** w Brukseli 15 grudnia 2021 roku. Wzięli w nim udział przywódcy UE i 5 członków Partnerstwa. Jest to unijne narzędzie współpracy ze wschodnimi sąsiadami UE, które powstało w 2009 roku (inicjatorami były Polska i Szwecja). Początkowo obejmowało 6 krajów - Armenię, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzję, Mołdawię i Ukrainę. Jego zadaniem jest pogłębianie stosunków politycznych i integracji gospodarczej w zamian za respektowanie europejskich wartości. Nie daje jednak partnerom żadnych perspektyw na członkostwo w Unii. Stopień uczestnictwa Białorusi w Partnerstwie zależał od ogólnego rozwoju obopólnych relacji w kontekście przestrzegania przez ten kraj prawa międzynarodowego i praw człowieka. Prezydent Alaksandr Łukaszenka został zaproszony na 10-lecie Partnerstwa w 2019 roku, ale na nie nie pojechał. 28 czerwca 2021 Białoruś zawiesiła swój udział w Partnerstwie w reakcji na unijne sankcje po sfałszowanych wyborach.

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Działania Fundacji Schumana realizowane są z dofinansowaniem Unii Europejskiej.

Komisja
Europejska

Przedstawicielstwo
w Polsce

Eurokonwersatoria objęte są honorowym patronatem Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Polsce.